

CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN HỒNG BÀNG TRỞ THÀNH KHU VỰC ĐÔ THỊ DI SẢN - ĐỘNG LỰC PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

(Tham luận của đồng chí **Nguyễn Thành Hưng**, Ủy viên Thành ủy,

Bí thư Đảng ủy phường Hồng Bàng)

Hải Phòng xưa là vùng đất cửa sông thuộc trấn Hải Dương, ít được các triều đại phong kiến quan tâm mở mang. Sau Hiệp ước Giáp Tuất năm 1874, người Pháp chiếm đóng, cho thành lập tỉnh Hải Phòng từ tách một số huyện ven biển trong vùng lân cận cảng Ninh Hải ra khỏi tỉnh Hải Dương. Từ năm 1874 đến năm 1887, người Hoa, người Pháp đã đến quần cư chủ yếu bên bờ sông Tam Bạc (khu vực thuộc Hồng Bàng ngày nay) cùng với cộng đồng người Việt bắt đầu công cuộc xây dựng và hình thành khu vực đô thị thương mại, trung tâm giao lưu quan trọng trong nước và nước ngoài. Năm 1876, cảng Hải Phòng chính thức được người Pháp khởi công xây dựng. Đến năm 1888, sắc lệnh thành lập Thành phố Hải Phòng đã được ký khi tách tỉnh Hải Phòng thành tỉnh Kiến An và thành phố Hải Phòng. Đây chính là thời điểm Hải Phòng mang đầy đủ một “hình dáng đô thị”; cũng từ đây, Hải Phòng dần phát triển nhanh chóng, rồi trở thành một trong ba đô thị loại I đầu tiên của Việt Nam với hạt nhân chính là khu vực trung tâm thành phố - Phường Hồng Bàng hiện nay.

Theo các tài liệu về lịch sử, địa lý Hải Phòng, những năm đầu thế kỷ 20, chính quyền thuộc địa mở rộng không gian đô thị Hải Phòng bằng việc kéo dài trục đường Paul Bert (nay là phố Điện Biên Phủ) và đường Amira Courbert (nay là phố Hoàng Văn Thụ) đến đường Paul Doumer (nay là phố Cầu Đất). Đó là lý do các công trình kiến trúc Pháp cổ tập trung phần lớn tại các phố trung tâm của phường Hồng Bàng ngày nay. Trên các khu phố này tập hợp đầy đủ các công trình theo phong cách từ thực dân tiền kỳ, cổ điển, tân cổ điển, địa phương Pháp..., đến Đông Dương, Neo- Gothic, Art Decor và cận hiện đại.

Theo nghiên cứu, trên địa bàn thành phố Hải Phòng có hơn 300 công trình hình thành từ thuở ban đầu của kiến trúc Pháp. Trong số này, trên địa bàn phường Hồng Bàng có 113 công trình, gồm 50 công trình có giá trị cao về văn hóa, nghệ thuật cần bảo tồn và phát huy. Các công trình này đã trở thành một phần không thể thiếu của lịch sử và văn hóa địa phương, tiêu biểu như: Nhà hát lớn thành phố; Bru

điện thành phố; Trụ sở UBND thành phố trước đây, nay là Trung tâm phục vụ hành chính công thành phố (xưa là Tòa Đốc Lý); Bảo tàng Hải Phòng (xưa là Ngân hàng Pháp hoa); Ngân hàng Nhà nước Việt Nam chi nhánh Hải Phòng (xưa là Ngân hàng Đông Dương); Thư viện Hồng Bàng (Nhà 8 mái tại Vườn hoa Kim Đồng), Thành Đoàn Hải Phòng (Nhà thương tư Fesquet)... và nhiều công trình dinh thự, biệt thự, trường học mang dấu ấn lịch sử. Do vậy, có thể nói Hồng Bàng chính là “lõi” để hình thành đô thị Hải Phòng - Trung tâm kinh tế, thương mại, dịch vụ và văn hóa - lịch sử của thành phố Cảng trong gần 140 năm qua.

Bên cạnh các công trình kiến trúc Pháp, trên địa bàn phường còn có nhiều di tích văn hóa, lịch sử cách mạng được xếp hạng như: Di tích lịch sử Quốc gia Đền Hạ, Di tích lịch sử kháng chiến Đình Chùa An Lạc, Di tích lịch sử Đình Chùa Cam Lộ, Di tích lịch sử văn hóa Đình Quỳnh, Di tích lịch sử Tháp Sở Dầu, Trận địa pháo phòng không 37 ly, Cây di sản... Các giá trị kiến trúc, văn hóa, xã hội của di sản đô thị khu phố Pháp cùng các công trình tín ngưỡng, nghệ thuật, di tích lịch sử cách mạng trên địa bàn phường là những “chất liệu quý” để phường Hồng Bàng quyết tâm xây dựng mô hình “Đô thị di sản”.

Pường Hồng Bàng hiện nay được hình thành từ việc sáp nhập toàn bộ diện tích tự nhiên, dân số của 06 phường cũ (Hoàng Văn Thụ, Minh Khai, Phan Bội Châu, Thượng Lý, Sở Dầu, Hùng Vương) và một phần diện tích tự nhiên của phường Gia Viên, với tổng diện tích 12,11 km² và dân số hơn 113.200 người. Với thế mạnh có lịch sử hình thành đô thị lâu đời gắn với bản sắc “Thành phố Cảng”; sở hữu quỹ di sản kiến trúc Pháp **dày đặc, nguyên bản có giá trị cao**, có hạ tầng giao thông thuận lợi kết nối các khu vực khác. Đặc biệt, đô thị đã có **quy hoạch phân khu 1/2000 được phê duyệt**. Đồng thời là địa phương có tiềm năng **thu hút đầu tư** vào các dự án bảo tồn và phát triển đô thị; đứng trước cơ hội **hợp tác** với các tổ chức quốc tế (UNESCO, ICOMOS), các thành phố di sản của Pháp và Châu Âu. Trong bối cảnh cuộc **cách mạng công nghiệp 4.0 đang phát triển** đây là **điều kiện thuận lợi để** quảng bá thương hiệu “Đô thị di sản” của địa phương.

Tuy nhiên, quá trình xây dựng mô hình “Đô thị di sản” chắc chắn sẽ gặp không ít khó khăn, vướng mắc như:

- Do nhiều công trình di sản kiến trúc đang xuống cấp nghiêm trọng; kinh phí để tu bổ, bảo tồn còn hạn chế.

- Phường chưa xây dựng được Đề án tổng thể chuyên sâu về bảo tồn và phát triển đô thị di sản.

- Là địa bàn trung tâm phát triển kinh tế, đô thị, **áp lực dân số** dẫn đến nguy cơ dễ phá vỡ cảnh quan, thay thế công trình cũ bằng nhà cao tầng.

- Nhận thức của cộng đồng về giá trị văn hóa và bảo tồn di sản chưa đồng đều.

- Thường thiếu các sản phẩm du lịch di sản bài bản, chuyên nghiệp.

Bên cạnh đó, còn tiềm ẩn nhiều nguy cơ ảnh hưởng đến quá trình thực hiện mô hình như: **biến đổi khí hậu** (tình trạng ngập lụt) đe dọa các công trình di sản; thị trường **đầu cơ bất động sản** có thể đẩy giá đất, gây khó khăn cho công tác bảo tồn; quá trình **thương mại hóa quá mức** làm mất đi bản sắc và giá trị chân thực của di sản...

Nhận định được thời cơ, thuận lợi và khó khăn, vướng mắc nêu trên, Đảng ủy phường Hồng Bàng đã xây dựng lộ trình để thực hiện Đề án và xác định tầm nhìn chiến lược là ***“Xây dựng phường Hồng Bàng trở thành một khu vực đô thị di sản nơi bảo tồn và phát huy hiệu quả các giá trị di sản, trở thành động lực phát triển kinh tế - xã hội, tạo ra bản sắc riêng biệt và thương hiệu du lịch đặc thù cho Hải Phòng”*** với 05 mục tiêu cụ thể: (1) Bảo tồn các công trình kiến trúc có giá trị, các di tích lịch sử, văn hóa trên địa bàn; (2) Khai thác di sản để biến di sản thành nguồn lực kinh tế; (3) Xây dựng thương hiệu “Hồng Bàng - Phường di sản”, tạo uy tín, danh dự và niềm tự hào cho địa phương; (4) Nâng cao chất lượng sống của người dân, xây dựng mô hình đô thị “đáng sống”; (5) Kết hợp hài hòa giữa bảo tồn di sản và phát triển đô thị hiện đại.

Để thực hiện được mục tiêu trên, Đảng ủy phường đề xuất Thành ủy, HĐND, UBND, UBMTTQ và các sở, ban, ngành thành phố quan tâm chỉ đạo, hướng dẫn và phối hợp thực hiện một số nhiệm vụ, giải pháp như sau:

1. Hoàn thiện thể chế, quy hoạch và quản lý di sản

Quan tâm xây dựng và hoàn thiện các cơ chế, chính sách đặc thù cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản đô thị, tạo hành lang pháp lý rõ ràng. Sớm có quy hoạch bảo tồn và phát triển đô thị di sản một cách tổng thể, khoa học; trong đó quy hoạch cần xác định rõ các khu vực bảo tồn, khu vực phát triển hài hòa và các tuyến, điểm kết nối di sản. Tiến hành phân loại, đánh giá giá trị một cách hệ thống các công trình kiến trúc, di tích để có giải pháp bảo tồn và khai thác phù hợp. Nghiên cứu, đề xuất công nhận các công trình, khu vực đủ tiêu chí thành di tích hoặc di sản đô thị theo quy định.

2. Bảo tồn và phát huy giá trị di sản

Triển khai các dự án bảo tồn, tu bổ, phục hồi các công trình kiến trúc Pháp và di tích lịch sử quan trọng. Ứng dụng công nghệ số trong việc lưu trữ, quảng bá và trưng bày số hóa các di sản (số hóa hiện vật, tài liệu, tạo tour tham quan thật và ảo...). Bảo tồn song song giá trị vật thể và phi vật thể: không chỉ gìn giữ công trình mà còn duy trì lối sống, phong cách, lễ hội, sinh hoạt văn hóa đặc trưng của cộng đồng cư dân đô thị lõi. Phát huy vai trò của cộng đồng trong công tác bảo tồn, khuyến khích người dân tham gia giám sát, giới thiệu, bảo vệ và phát huy di sản của địa phương.

3. Phát triển kinh tế - xã hội dựa trên việc khai thác giá trị di sản

Thiết kế các tour du lịch chuyên đề khám phá kiến trúc Pháp, di tích lịch sử. Phát triển “kinh tế đêm” gắn với không gian di sản: ẩm thực, biểu diễn nghệ thuật đường phố, sự kiện văn hóa. Khôi phục và phát triển mô hình “phố đi bộ” có bản sắc, thu hút đầu tư một cách bền vững, học hỏi, rút kinh nghiệm từ những thí điểm giai đoạn trước đó. Khuyến khích phát triển các loại hình dịch vụ có giá trị gia tăng cao như tài chính, ngân hàng, bảo hiểm, văn phòng cho thuê hạng sang trong các công trình kiến trúc được cải tạo một cách phù hợp. Xây dựng Hồng Bàng thành “cực hút” cho các doanh nghiệp, các hoạt động văn hóa, sáng tạo và kinh doanh. Khuyến khích sáng tạo nghệ thuật (nhiếp ảnh, hội họa, thiết kế) lấy cảm hứng từ di sản. Phát triển các sản phẩm lưu niệm, thủ công mỹ nghệ mang đậm dấu ấn di sản của Hồng Bàng.

4. Đầu tư cải tạo chỉnh trang và tái thiết đô thị

Cải tạo, tái thiết đô thị theo hướng văn minh, hiện đại nhưng vẫn tôn trọng và làm nổi bật các giá trị di sản. Việc tái thiết phải đi đôi với quản lý đô thị chặt chẽ. Hoàn thiện hệ thống hạ tầng kỹ thuật (giao thông, thoát nước, chống ngập), hạ tầng xã hội (công viên, không gian công cộng) để nâng cao chất lượng sống và đáp ứng nhu cầu phát triển du lịch. Phát triển các dự án đô thị ven sông (như sông Tam Bạc sau khi chỉnh trang) để tạo điểm nhấn cảnh quan và không gian sinh hoạt mới cho đô thị.

5. Đẩy mạnh truyền thông, quảng bá, nâng cao nhận thức và thương hiệu Hồng Bàng

Xây dựng chiến lược truyền thông bài bản để quảng bá hình ảnh “Hồng Bàng - Đô thị di sản” đến với người dân trong nước và quốc tế. Phát huy vai trò

của báo chí trong việc tuyên truyền, giáo dục về giá trị di sản, phản biện tích cực đối với các dự án tiềm ẩn nguy cơ tác động tiêu cực đến di sản, khơi gợi cảm hứng sáng tạo từ di sản. Tổ chức các sự kiện văn hóa, lễ hội quy mô lớn, có thương hiệu, lấy di sản làm trung tâm, làm chủ đề để thu hút sự quan tâm.

6. Nâng cao năng lực quản trị và nguồn nhân lực

Xây dựng đội ngũ cán bộ có năng lực, tâm huyết, có tư duy đổi mới và am hiểu về quản lý di sản, phát triển đô thị. Đẩy mạnh chuyển đổi số trong quản lý hành chính và quản lý di sản, hướng tới xây dựng chính quyền số, đô thị thông minh. Thu hút và trọng dụng nhân tài, các chuyên gia trong lĩnh vực bảo tồn di sản, quy hoạch đô thị và phát triển du lịch.

7. Tạo cơ chế và nguồn lực thực hiện các chính sách đặc thù

Huy động đa dạng các nguồn vốn: ngân sách nhà nước, vốn xã hội hóa, vốn ODA, hợp tác công tư (PPP) cho các dự án bảo tồn và phát triển. Đề xuất cơ chế đặc thù từ Trung ương, Thành phố cho phường Hồng Bàng với tư cách là khu vực thí điểm phát triển đô thị di sản. Tăng cường phân cấp, phân quyền cho chính quyền phường trong quản lý, khai thác và phát huy giá trị di sản. Có chính sách ưu đãi miễn, giảm thuế cho các chủ sở hữu tu bổ di sản; ưu đãi thuế thu nhập doanh nghiệp cho các doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực bảo tồn và du lịch di sản...

Việc phát triển phường Hồng Bàng thành khu vực đô thị di sản là một chủ trương đúng đắn, phù hợp với xu thế phát triển bền vững và khai thác lợi thế cốt lõi của địa phương. Hướng đi này đã được Ban Chấp hành Đảng bộ quận Hồng Bàng trước đây và phường Hồng Bàng hiện nay kiên trì theo đuổi và đã được cụ thể hóa trong Nghị quyết đại hội Đảng bộ phường lần thứ I; đồng thời cũng đã được gọi mở trong Báo cáo chính trị trình Đại hội đại biểu Đảng bộ Thành phố, nhiệm kỳ 2025 - 2030.

Thành công của chiến lược này phụ thuộc vào quyết tâm chính trị cao, sự ủng hộ của Thành phố, sự phối hợp đồng bộ giữa các cấp, các ngành, sự tham gia tích cực của cộng đồng và cách tiếp cận khoa học, sáng tạo. Thành công sẽ không chỉ đo bằng các con số kinh tế mà còn ở việc gìn giữ được linh hồn và ký ức của đô thị cho các thế hệ tương lai, biến di sản thành một nguồn lực sống động và bền vững.

Khi được triển khai hiệu quả, di sản Hồng Bàng sẽ thực sự trở thành nguồn lực nội sinh mạnh mẽ, thúc đẩy kinh tế - xã hội phường phát triển bứt phá, góp phần xây dựng Hải Phòng trở thành thành phố văn minh, hiện đại, giàu bản sắc.